A/C. NO.	NEW	156	OLD	148 II
FOLIO	010			

TITLE

[illegible]
[illegible]

॥శ్రీగురుభ్యో నమః॥ శ్రీలక్ష్మీనారాయణాభ్యాం నమః॥ నను యద్ద్రవ్యం తద్వహ్నిమత్ సత్త్వయసత్తా ద్రవ్యత్వవిశిష్టఘటకతా తత్ర ద్రవ్యం వహ్ని
మత్తత్త్వేద్రవ్యత్వవిశిష్టయత్తాభిన్నం కించిదవహ్నిమద్విశిష్టయత్తాశూన్యత్వమితి కృత్వా జాతిమానిత్యాకారకజ్ఞానే మానాభావాత్ యత్ర దోషాత్ ద్రవ్యత్వావచ్ఛి
త్వ్యాదౌ జాతిమత్త్వాదిరూపవ్యాధేః అవ్యాప్తిప్రసక్తేః బ్రాహ్మణోభిహితా నానాకర్మసంగతా। యద్ద్రవ్యం తద్వహ్నిమత్తా ద్రవ్యత్వావచ్ఛిన్నఘటకతా తత్ర
ద్రూపపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకతాకవిశిష్టయత్తాభిన్నత్వే ద్రవ్యత్వవత్తాద్యభావవ్యాప్తి వారణాదితి వాచ్యమ్। పర్యాప్త్యవచ్ఛేదకతాభిప్రాయేణైవ తాదృశాభిప్రా
యేణైవ తాదృశావ్యాప్తివారణాత్। పర్యాప్త్యవచ్ఛేదకత్వాభ్యుపగమే యాలాఘవాదేవ తాదాత్మ్యాదితి చింతయిష్యతే॥ ౧॥ ననుయద్ద్రవ్యం తద్వహ్నిమత్ సత్త్వాది
విశేషణానాం ప్రత్యేకం తాదృశాభావవ్యాప్త్యాదౌ జాతిమానితి జ్ఞానే మానాభావాత్ జాతిమత్త్వాదేరవ్యాప్తిప్రసక్తేస్తాదృగ్రూపావచ్ఛిన్న దత్త్వాత్। అత్రేయ
మాశంకా। ననుజాతిమత్త్వే ప్రత్యేకం దత్త్వాతిరిక్తజాతిమత్త్వాదావవబోధోపకల్పః। యద్ద్రవ్యత్వేనాయత్సత్త్వాదిఘటకతా తద్ద్రవ్యం వహ్నిమత్
తత్ర ద్రవ్యత్వవిశిష్టయత్తాభిన్నం కించిదవహ్నిమద్విశిష్టయత్తాశూన్యత్వం వక్తవ్యం। జాతిమత్త్వే వహ్నిమత్ప్రత్యేకం ద్రవ్యత్వవిశిష్టతాయా అపి తాదృశకించిదవహ్ని
విశిష్టయత్తాత్వేన తద్భావే జ్ఞానే మానాభావాత్ అవ్యాప్తిరపి సంగచ్ఛతే ఇతి చేన్న। ఘటాభావదండత్వజన్యతావచ్ఛేదకజాత్యభావవత్త్వే త్వ్యాదౌ జాతిమా
న్దండత్వజన్యతావచ్ఛేదకజాతిమానితి జ్ఞానే మానాభావాత్ దండత్వజన్యతావచ్ఛేదకజాతిమత్త్వేన అవ్యాప్తిసంభవాత్। యదపి చ యద్ద్రవ్యం
పర్యాప్త్యవచ్ఛేదకతాకవిశిష్టఘటకతా తద్వ్యాప్యపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకతాకద్రవ్యత్వవిశిష్టయత్తాభిన్నం కించిదవహ్నిమద్విశిష్టయత్తాశూన్యత్వే వైశిష్ట్యకతాదృశ
జ్ఞానే మానాభావాద్ వ్యాప్తిరావశ్యకతే తథాపి దండత్వజన్యతావచ్ఛేదకజాతిమాన్ దండత్వజన్యతావచ్ఛేదకజాతిమానితి జ్ఞానే మానాభావాద్ అవ్యా
ప్తిసంభవాత్। యదపి చ ద్రవ్యపదే కశాబ్దబోధో

వివక్షితే తదా తాదృశశాబ్దబోధాప్రసక్త్యా తత్ర వ్యాప్తిప్రకారకాన్వయ యాదృశవిశిష్టస్య శాబ్దబోధోద్దేశే జాయతే తాదృశశాబ్దబోధే అవ్యా
ప్తిసంభవాదిత్యభిప్రేత్య వ్యాపకీభూతవిశిష్టతాన్యూనవృత్తిత్వముక్తం ॥౦॥ అథ జాతిమాత్రస్య వ్యాప్యభావా ఇతి జ్ఞానే వహ్న్యాద్యయోగాసంభవ ఇతి
చేద్వ్యాప్యభావే నాకం । తత్ర ధూమసంసర్గప్రతియోగిత్వస్య న మహానసాధికరణస్యైవ వహ్న్యాభావస్య తాదృశప్రతియోగిత్వస్యైవ వహ్న్యభావవిషయకజ్ఞా
నవిషయత్వం వహ్న్యభావవత్త్వం దాశాలక్షణానాం సంగమకసంభవాత్ । అత్ర జాతిమాత్రవ్యాప్యాభావవానితి జ్ఞానే తాదృశప్రతియోగిత్వవ్యాపకజ్ఞాన
విషయవిశేషణతాసంబంధేన వహ్న్యభావావగాహిత్వాదితి వాచ్యం । వహ్న్యభావవత్త్వేనాభావవత్త్వం చ వహ్నిత్వావగాహిత్వాద్ధూమవహ్న్య
భావవద్ధూమవానిత్యాకారకజ్ఞానే తాదృశవిషయతాసత్త్వే అసంభవస్యైవ వక్తుముచితత్వాదితి చేత్ ॥౦॥ న సంయుధాన్యత్వా వ్యా
పకవిషయతాశూన్యత్వే విశేషణ్యైవ సంశయవారణాసంభవాత్ క్వచిత్ పక్షం వ్యావృత్త్యా ప్రత్యేకం మత్సంశయో వివిధో ధూమాభావ సతి ప్రతి
యోగివహ్న్యభావ ఇతి జ్ఞానే ఏవ విషయాంశే వ్యాప్యవిషయతాః అభావాత్ । సుతరాం తత్ర సంశయమాదాయాసంభవః ప్రాచీనమతానుసారి
ణాం లక్షణాకరణాదితి తత్త్వం । గుణాదౌ ద్రవ్యం ఇతి స్ఫురణాం పక్షాం వ్యాప్తిప్రకారకసంశయమాదాయ గుణాదౌ ద్రవ్యమితి ప్రతీతి ప్రతిబం
ధకజ్ఞానే విషయత్వవ్యాప్తిత్వవద్భేదవద్గుణారూపాభావాభావసంభవమహారకజ్ఞానీయ యతస్యయపరమితి చేన్న ॥౦॥ యద్ధర్మీయదృశాపా
వచ్ఛిన్నవిషయకత్వం తాదృశానుమితత్వవ్యాప్తి తద్ధర్మావచ్ఛిన్నత్వం ధూమాన్వ పృథ్వీతి చేన్న । వహ్న్యవ్యాప్యత్వాపవచ్ఛిన్నస్య ధర్మిక వహ్న్యభావవత్త్వ
ధూమేతత్త్వప్రతిః । యత్ర విశిష్టాంతరాఘటితత్వే రుక్ప్రకారతా వృత్తివిషయతాకారకస్య విశిష్టస్య విశేషణసామంజస్యేప్యవ్య
తిరిక్తవృత్తిత్వేనవిశిష్టావచ్ఛేదక ఇతి వాచ్యం । తథాపి పక్షేతో వహ్న్యభావవాన్ పక్షతీయత్ర వహ్న్యభావాదిత్వాదౌ పక్షతీయత్ర వహ్నిమత్త్వపక్ష

తద్రూపవ్యాప్యరూపాసిద్ధాదవ్యాప్తేః। తాదృశానుమితిత్వవ్యాప్తివిషయతాశ్రయవహ్నిమత్త్వరూపవిశిష్టాన్తరాఘటితత్వాత్। సామానాధికర
ణ్యేన హ్రదోపి ధూమాభావవానాలోకవాన్ వహ్న్యభావవ్యాప్యవాన్ వహ్నిమానితి జ్ఞానే సత్యపి పర్వతాదౌ తాదృశానుమితేరప్రసిద్ధేః॥
కస్య యద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వం సావచ్ఛిన్నవిషయకత్వసామానాధికరణ్యాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతా
శాలిత్వే సతి తత్త్వయవిశేషణాపత్తేః యద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయకత్వసామానాధికరణ్యత్వత్రయయద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతావచ్ఛిన్నప్రతిబంధ
కతావచ్ఛేదకవిషయత్వసామానాధికరణ్యే తత్త్వత్రయస్య విశిష్టవృత్తిబాధాదావతివ్యాప్తివారణాయ వృత్త్యంశే విశిష్టాన్తరాఘటితత్వరూ
పవిశేషణేన యత్వవిశిష్టవృత్తిబాధత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వస్య తాదృశవిషయతాత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకస్య వృత్తి
బాధవిశిష్టసామానాధికరణ్యాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాత్। కేవలవృత్తిబాధఘటితవాదేఽవ్యాప్తేః। తాదృశవిషయతాత్వస్య తా
దృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవృత్తిబాధవిషయ[illegible]త్వసామానాధికరణ్యాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వాత్ తద్వ్యాపకస్య తాదృశత్రయం
ప్రసిద్ధేరితి వాచ్యం। ప్రతిబంధకతాసామాన్యస్యైవ వక్తవ్యత్వేన కేవలబాధవిశిష్టవృత్తిబాధాదావతివ్యాప్తేః। తాదృశవిషయతావచ్ఛిన్నప్రతిబం
ధకతాసామాన్యస్య కేవలబాధవిషయత్వస్య కేవలవృత్తిబాధవిషయత్వస్య చ అవచ్ఛేదకత్వే విశిష్టవిషయకత్వస్యైవ తదవచ్ఛేదకత్వే తద
ధికరణే విశిష్టవిషయకజ్ఞానే కేవలబాధవిషయత్వస్య సత్త్వే అబాధాంశే పదార్థాంశే స్వస్య సత్త్వే తాదృశవిషయకత్వస్య స్వత్వాదృశ్యం బాధాంశే
పదార్థవిషయత్వే తద్వ్యాప్తితాదృశవిశిష్టవిషయత్వస్య చ అనుమితిప్రతిబంధకతాతిరిక్తవృత్తిత్వాదితి వాచ్యం। యద్రూపావచ్ఛిన్నవి
షయతాత్వావచ్ఛిన్నయత్కించిత్ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతాసామానాధికరణ్యాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్రూపావచ్ఛిన్న

విషయతాత్వం తత్త్వంపావచ్ఛిన్నవిషయతాశాలిత్వస్యేచ్ఛయ విశేషణాదిద్వైవిశిష్టవహ్నిబిందాదిప్రత్యక్షావగాహిజ్ఞానే సత్ప్రతిబాధ
కత్వస్యావచ్ఛేదకతయా యత్కించిత్ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకప్రతిబంధకత్వస్యోపాధియతయా తదవచ్ఛేదకప్రత్యక్షవిషయతావ్యాపక
కరణే బాధవిశిష్టవహ్నిబిందాదివిషయతావ్యాసక్తావ్యాసక్తావృత్తిత్వే విషయతాశాలిత్వాదృశేచ్ఛయా ప్రసక్తేః। తత్ర వ్యాప్తిః వహ్నిబిం
కపితత్వాభావాదావ్యయత్కించిత్ప్రతిబంధకతాపదేన తాదృశబాధేచ్ఛయా ఇష్టలక్షణమితి ప్రతిబంధకతాయా వా వృత్తియా తద
ధికరణే విశిష్టబాధవిషయకేచ్ఛయా సత్తాదృశవిషయతాశాలిత్వాపేక్షణాం సమన్వయః॥ అథ వ్యాపకీభూతవిషయతాశా
లిత్వే పక్షే హ్రదో వహ్నిమాన్ తాదృశజాతిమాన్ వ్యాప్యవానితి జ్ఞానే వ్యాపకతావచ్ఛేదకజాతిమాన్ వహ్నిమాన్ తాదృశాభావవహ్ని
వజ్జ్ఞానమిత్యాదావవ్యాప్తిః। బాధేచ్ఛాయాం సత్త్వాభావవిషయతాకాం అవ్యాపకత్వే తాదృశవిషయతాయాః బాధవిషయ
కజ్ఞానే సత్త్వాపత్తేః। అత్ర కేచిత్ వహ్నిమజ్జ్ఞానే తాదృశవహ్నిమత్ప్రకారకస్య యత్వవిశిష్టవిషయతాదీనాం విశిష్టానాం భిన్నతయా వహ్నిమ
జ్జ్ఞాన[illegible]తితావచ్ఛిన్నప్రకృతత్వవిశిష్టాంతవిషయతాసమానాధికరణాభావప్రతియోగిత్వావచ్ఛిన్నసమానాధికరణాభావప్రతియో
గితావచ్ఛేదకప్రత్యక్షం వహ్నిమజ్జ్ఞానమితి సర్వత్ర లక్షణసమన్వయాత్। ఏవమత్ర ప్రయుక్త[illegible]త్వేచ్ఛాయామాత్రేణ హ్రదో వహ్ని
మానితి జ్ఞానే ఏవం వహ్నిశబ్దవత్త్వాదౌ ప్రత్యక్షాయామాత్రవహ్నిశబ్దవాన్ హ్రద ఇతి జ్ఞానేతాదృశవిషయతాయాః స
త్త్వాదభావవాన్ హ్రద ఇతి జ్ఞానే వ్యాపకతాయాం తదసంభవత్వాదితి చేన్న। యద్ధర్మావచ్ఛిన్నప్రకారతాయత్కించిద్విషయతావిశిష్టేచ్ఛయా త్వ
వ్యాపకం ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకత్వం తద్ధర్మావచ్ఛిన్నవ్యాపకతావచ్ఛిన్నత్వాత్ వైశిష్ట్యాచ్చ

రూపకతావచ్ఛేదకపర్యాప్త్యధికరణధర్మపర్యాప్తే। రూపకతావచ్ఛేదకతాకవిషయతాశ్రయసమానాధికరణభేదప్రతియోగితా
వచ్ఛేదవిషయతాశూన్యత్వసంబంధేన యత్కించిద్విషయత్వమపి యద్రూపపర్యాప్తే। రూపకతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకత్వేన విశేషణీయం యత్తు।
అన్యథా ప్రమేయవహ్నిమానితి జ్ఞానీయవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయామపి తద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వం వర్త
త ఏవేతి తాదృశయత్కించిద్విషయతామాదాయ ప్రమేయవహ్నిమానిత్యాదావతివ్యాప్తిరితి వాచ్యం। విషయతాత్వం వర
ణావహ్నిమానితి జ్ఞానీయవిషయతాయామపి ప్రమేయత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వం వర్తత ఏవేతి తాదృశయత్కించిద్విషయతామాదాయ వహ్ని
యువహ్నిమానిత్యత్రాతివ్యాప్తిస్స్యాదేవ। కించ తద్రూపపర్యాప్తావచ్ఛేదకతావిషయతావిశిష్టయత్కించిద్విషయతామాదాయ
ప్రతిబంధకతాతిరిక్తవృత్తితద్రూపావచ్ఛిన్నలక్షణం వాచ్యం తాదృశవిషయతావైశిష్ట్యం చ స్వ। రూపకతావచ్ఛేదకతా
పర్యాప్త్యవచ్ఛేదకీభూతధర్మావచ్ఛిన్నపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకతా। రూపకత్వస్వ। రూపితత్వోభయసంసర్గేణ స్వసంబంధిముఖ్య
విశేష్యతాసమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయతాదాత్మ్యోభయసంసర్గేణ గ్రాహ్యం। తథాచ ప్రమే
యవహ్నిమానితి జ్ఞానీయత్కించిద్విషయతామాదాయ లక్షణసమన్వయః। వహ్నిమాన్ ప్రమేయ ఇతి జ్ఞానీయప్రమేయవహ్ని
మావచ్ఛిన్నత్వావచ్ఛిన్నయత్కించిద్విషయతాయాః। రూపకతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకీభూతధర్మావచ్ఛిన్నపర్యాప్త్యవచ్ఛేద
కతా। రూపకతాకత్వస్వ। రూపితత్వోభయసంబంధేన స్వసంబంధివిషయతాసమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదక
తాపర్యాప్త్యవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయత్వతాదాత్మ్యోభయసంబంధేన స్వతాదాత్మ్యవహ్నిమావచ్ఛిన్నత్వపర్యాప్త్యవచ్ఛేదక

తాకవిషయతావిశిష్టత్వాదేకదేశే అతివ్యాప్తిః। కేవలతాదాత్మ్యేన వివక్షాసంభవః। తథాప్యేకదేశవిషయతాయాం తాదాత్మ్యేన స
ద్భావప్రకారకతావచ్ఛేదకపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకీభూతధర్మావచ్ఛిన్నపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకతానిరూపకతావిషయతాసమానాధికరణ
భేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయత్వాభావాత్। ధూమవిషయకవహ్నివ్యాప్యవద్భేద ఇత్యాదిజ్ఞానీయత్వాద్ధూ
మవిషయతాయాః స్వసంబంధిముఖ్యవిశేష్యతాసమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకధూమవిషయతాశూన్యజ్ఞానీయ
త్వాభావాత్। కథం ధూమవిషయకవహ్నివ్యాప్యవాన్ పర్వత ఇతి జ్ఞానీయయుక్తం చ విషయతాయా ఏవ తాదృశోభయసంబంధి
కవిషయతావిశిష్టత్వాదతివ్యాప్తిస్తదవస్థైవేతి వాచ్యం। ప్రకృతానుమితివిషయప్రతిబంధకతాయాం తాదృశవిషయతావ్యాపకత్వా
భావాత్। వహ్నివ్యాప్యవద్భేదవాన్ పర్వత ఇతి జ్ఞానీయవహ్నివ్యాప్యవద్భేదత్వావచ్ఛిన్ననిరూపకతాకప్రకారతాత్వకవిషయతాయాం
వహ్నివ్యాప్యవత్త్వావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితపర్వతత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాయాం ప్రకారతావచ్ఛిన్నాయాం ధూమవహ్నివ్యాప్యవా
నిత్యాదిజ్ఞానీయవహ్నివ్యాప్యవద్భేదత్వావచ్ఛిన్నముఖ్యవిశేష్యతానిరూపకతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకీభూతధర్మావచ్ఛిన్న
నిరూపకతాకత్వేన తద్వత్త్వాత్। తాదృశవిషయతాసమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకధూమవహ్నివ్యాప్యవానిత్యాదిజ్ఞానీయ
ముఖ్యవిశేష్యతాశూన్యజ్ఞానావృత్తిత్వాత్। ధూమవహ్నివ్యాప్యవానితి జ్ఞానీయముఖ్యవిశేష్యతాయాస్తాదృశోభయసంబంధిక
విషయతావిశిష్టత్వాభావాదసంభవాదుభయసంబంధఘటకత్వేన ముఖ్యవిశేష్యతానివేశః। విషయతావిశిష్టయత్కించిద్విషయ
తాయాః వహ్నివ్యాప్యవద్భేదత్వావచ్ఛిన్నాయాః వహ్నివ్యాప్యవత్త్వావచ్ఛిన్ననిరూపకతాకత్వాద్వహ్నివ్యాప్యవత్త్వావచ్ఛిన్నస్యైకదేశే అతివ్యా
ప్తిః।

అతో౽యద్రూపావచ్ఛిన్ననిరూపకతాకత్వం విహాయ యద్రూపపర్యాప్త్యవచ్ఛేదక[illegible]తానిరూపకతానివేశః। అసంభవవారణాయ స్వ
నిరూపకతావచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్నత్వం విహాయ స్వనిరూపకతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకీభూతధర్మనివేశః। వస్తుతస్తు [illegible]జ్ఞా
యథానిషు పూర్వోక్తజ్ఞానేషు యా విషయతా సా స్వవ్యాప్తిభావవహ్నిమత్త్వావచ్ఛిన్నాయాః ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకీభూతవిషయతాయాః
న్నిరూపకతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకీభూతధర్మావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపకతావచ్ఛేదకపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకీభూతవిషయతాయా
విషయతాభేదతో వ్యాసజ్యధర్మే లక్షణాత్ప్రసంగమాదితి స్వసంబంధితావచ్ఛేదకతాయాం స్వనిరూపకపర్యాప్త్యవచ్ఛేదకీభూతధర్మావచ్ఛిన్న
నిరూపకభేదవిషయతామాత్రస్యావబోధకత్వాయతా వ్యాస[illegible]వృత్తితా సమానాధికరణభేదప్రతియోగితావచ్ఛే
దకతావ్యాప్త్యాశ్రయభేదప్రతియోగితావచ్ఛేదకీభూతవిషయతాశూన్యజ్ఞానే యత్కించిత్ప్రకారకయసంబంధేన యత్కించిద్విశే
ష్టయద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వాప్రసిద్ధేరితి। ౦॥ తు జ్ఞానే అవ్యాప్యవ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యత్వేన నిర్దేశేపి అభావేత్యాది
ప్రసాదత్వావగాహి అభావవాన్ వహ్న్యభావవానితి జ్ఞానే మందాయ సంభవతాదవస్థామితి చేన్న। అభావత్వాది
శిష్టవిషయకత్వాప్రాపకతావత్త్వే ర్గచిత్తు యద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతాయాం ప్రమాణవృత్తిత్వే సాక్షిగ్రాహ్యః। అభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాప
నిష్ప్రకారతాశూన్యత్వం జ్ఞానే నిర్వికల్పం। అభావత్వరూపేణాప్రసాదత్వావగాహి జ్ఞానే యత్ప్రసాదత్వే నిష్ప్రకారతా చ తాదృశ
శాభయసంబంధేన అభావత్వవిశిష్టేతి తన్న। తాదృశజ్ఞానవారణాయ ప్రమేయత్వరూపేణాప్రసాదత్వావగాహి ప్రమేయవా
న్ వహ్న్యభావవానితి జ్ఞానే మందాయ తత్ప్ర[illegible]తావవస్థామితి ప్రమేయత్వాదికరణాప్రసక్తేః। అత్రోచ్యతే। సాధ్యవచ్ఛిన్నత్వసా

[illegible]ట। రుభయసంబంధేనాభావత్వప్రమేయత్వవిశిష్టేతి తదభిన్నవ్యావృత్తిః। జాతిత్వేన ప్రమేయత్వావగాహిజ్ఞానీయప్రమేయత్వనిష్ఠప్రకా
త్వా
ధికరణానాభావప్రతియోగిత్వాత్ తదుభయసంబంధేన కించిద్ధర్మవిశిష్టప్రకారతాశాలిత్వమిత్యేవ వాచ్యం। తథా చ లక్షణవత్త్వేన ప్ర
దత్వావగాహిజ్ఞానీయప్రమేయత్వనిష్ఠప్రకారతాద్వయోః సామానాధికరణ్యావచ్ఛిన్నత్వజాతిత్వాధికరణఘటిత్వేనాభావప్రతియోగిత్వో
భయసంబంధేన శేషత్వవిశిష్టతయా అవ్యాప్తేః భూతవిషయతాశాలిత్వస్య యత్కించిద్విశేషితా దృశ్యాభావాత్ తాత్పర్యాత్। పరమా
ర్థస్తు తద్వ్యక్తిత్వేన ప్రమేయత్వావగాహిజ్ఞానీయతద్భిన్నగతాదవస్థ్యమత్రాపి [illegible] వ్యాప్తేః భూతవిషయతాశాలిత్వముపపత్తి
శేషత్వం। న చ తథాపి సంయోగసంబంధేన వహ్న్యభావవదిత్యాదిస్థలీయసంయోగసంబంధేన వహ్నిమద్భిన్నసంయోగసరూపభావాదిరవ్యా
ప్తిః। సంయోగసంబంధేన వహ్నిమదితి జ్ఞానీయసంయోగసంబంధేన వహ్నిత్వనిష్ఠప్రకారతాత్వస్య సంయోగసంబంధావచ్ఛిన్నత్వే సంయోగ
త్వాధికరణాఘటాదేరభావప్రతియోగిత్వాభావాత్ సంయోగసంబంధత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాయాః తత్ర సత్త్వాదితి వాచ్యం। సమవాయాధి
కరణావ్యాప్తియోగిత్వాభావాత్ సమవాయాధికరణత్వాదేః సమవాయాధికరణావ్యాప్తేః ప్రతియోగితాయాః వివక్షితత్వాత్ సంయోగ
తయా సంయోగసంబంధేన వహ్నిప్రకారతాయాః రుభయసంబంధేన కించిద్ధర్మవిశిష్టత్వాభావాత్। తాదృశోభయప్రకార
తాతస్తత్ర తద్బుద్ధేరసత్త్వాత్। న చ జాతిమాన్ ద్రవ్యత్వాభావవానితి జ్ఞానీయసంబంధే జాతిత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాయాః రుభ
యసంబంధేన కించిద్ధర్మవిశిష్టత్వాభావాదితి వాచ్యం। అవ్యాప్తేర్భూతవిషయతాశాలిత్వవిశేషణేనైవ వారణాత్। వస్తుతస్తు
ఘటాభావచ్ఛిన్నత్వవిషయతాత్వం తాదృశవిశిష్టవిశేషత్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తద్వ్యాప్తిత్వం వాచ్య
మిత్యవధేయం। అథ సంభవవారణాయ అవ్యాప్తేర్భూతవిషయతాశాలిత్వేన వివక్షితే వహ్న్యభావత్వేన ప్రమేయత్వావగాహి

వహ్నిశూన్యాభావవాన్ వహ్నిశూన్యాభావవానితి జ్ఞానే కర్మధారయాసంభవః। తాదృశే చ యత్ర వహ్నిశూన్యే వహ్నిశూన్యాభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా తదవ-
చ్ఛిన్నవిషయతాయోః వహ్నిశూన్యాభావవద్భూతత్వవిశిష్టవిశిష్టే చ తయోః అసత్త్వాదితి చేన్న। యద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితయద్రూ-
పావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వం తాదృశవిశిష్టవిషయకసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతా-
నిరూపితతద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాశూన్యత్వవిశిష్టజ్ఞానాసంభవః। వహ్నిశూన్యాభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితవహ్నిశూన్యా-
భావత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వావచ్ఛిన్నాభావస్య వహ్నిశూన్యాభావవద్భూతత్వవిశిష్టవిషయకత్వస్య సమానాధికరణత్వాత్। న చైతాదృశా-
భావేశ్చ యత్ర పర్వతో వహ్నిమాన్ హ్రదో వహ్నిమాన్నవేతి సంశయస్య వహ్నిశూన్యాభావవద్భూతత్వవిశిష్టవిషయక-
యాం హ్రదత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా తత్ప్రకారకత్వవిరహాదవారణాసంభవాత్। కిఞ్చ యత్ర పర్వతో హ్రదో
వహ్నిమాన్నవేతి సంశయస్య వహ్నిశూన్యాభావవదభావవత్త్వవిశిష్టవిషయక తద్వ్యాప్యప్రకారకభూతవిషయతాశూన్యత్వాత్ వహ్నిత్వా-
వచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితతదభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయత్వస్య వ్యాప్యప్రకారకత్వాదితి వాచ్యం। అభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితసం-
యోగసంబంధావచ్ఛిన్నవిషయత్వస్య వ్యాప్యప్రకారకత్వాత్ తస్య చ తత్ప్రకారకత్వవిరహాత్। కిఞ్చ తథాపి గుణసామాన్యవత్త్వాదిస్థలీయవ్య-
వచ్ఛేదకధూమాభావాత్ సంశయాదివ్యాప్యవ్యాపకత్వస్య పర్వతే వహ్నిత్వాదిస్థలీయ సంశయస్య వద్ధూమత్వవిశిష్టవిషయకత్వాద్వ్యాప్యప్రకా-
రీభూతవిషయతాశూన్యత్వాత్ పర్వతస్య స్వరూపతః సాధ్యత్వేన తత్త్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితతద్వృత్తిత్వావచ్ఛిన్నవిష-
యత్వస్య అధికరణాంతరీయాయాః తు సమస్తవృత్తిత్వాదితి వాచ్యం। అత్ర వృత్తిత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితసమవాయత్వావచ్ఛిన్నవిష-
యత్వస్య వ్యాపకతా తత్ప్రకారకత్వవిరహాత్ సమవాయస్య సంసర్గాంశే [illegible] స్వరూపతో భానాంగీకారే అత్రైవ వ్యాప్తేరభావా

ద్వాప్తి తదణ్డవప్పప్రసంగవెను మహానసీయం ధ్వంస ఇత్యాదిధ్వంసత్వసాధ్యకస్థలీయవ్యాప్తిధ్వంసభేదతద్ధూమాత్మకత్వాద్ధేతురవ్యాప్తివారణాయ వత్తద్ధూ
మధ్వంసోత్పత్తి సంశయత్వస్య ధ్వంసభేదవద్ధూమత్వవిశిష్టవిషయకత్వవ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యత్వాత్ । ఘటత్వావచ్ఛి
న్నవిషయతానిరూపితధ్వంసత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాస్వవ్యాపకతయా ఘటమృతన్మయోత్పత్తిత్వాత్ । ఘటత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితవిశే
ష్యతాత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వస్య వ్యాపకత్వావచ్ఛేదే తథాపి ఘటత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితధ్వంసత్వీయవిశేష్యతాత్వావ
చ్ఛిన్నవిషయత్వస్య అవ్యాపకతయా తద్వ్యాపకీభూతత్వవిరహాదితి వాచ్యం । కాలికాదిసంబంధావచ్ఛిన్నవిషయతాసామానాధికరణ్యధ్వంసత్వస్య సాధ్యతావచ్ఛే
యద్యపి ధ్వంసత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితఘటత్వావచ్ఛిన్నవిషయత్వస్య విశిష్టవిషయతావ్యాపకతావచ్ఛేదకత్వస్య ఘటధ్వంసోత్ప
త్త్యాకారకసంశయేఽక్షతం । తథాపి యత్ర ఘట స్వప్రకాశత్వం భేదత్వస్య స్వరూపతః సాధ్యత్వం తత్ర తద్భేదఘటోత్పత్తికత్వాదేరవ్యాప్తివారణాయ
కత్వయపదసార్థక్యం । అథ ఘటభేదోత్పత్తి సంశయస్యాదితద్భేదవద్ధూమత్వవిశిష్టవిషయకత్వవ్యాపకీభూతవిషయతాశూన్యత్వ
యా తత్సాధారణాభేదవద్ధూమవిషయతాయాః అనుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవృత్తిత్వాసంభవః । కథం భేదత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపిత
ఘటత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాః అవ్యాపకత్వసంభవ ఇతి వాచ్యం । భేదవద్ధూమవిషయకత్వరూపభేదత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపి
తఘటత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాసత్త్వాదితి । యదా ధ్వంసత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగిత్వసంబంధేన ధ్వంసత్వస్య భేదాంశే ప్రకారతయా ధ్వం
సత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితఘటత్వావచ్ఛిన్నవిషయత్వస్య ధ్వంసభేదవద్ధూమత్వవిషయకత్వవ్యాపకత్వవిరహాత్ ధ్వంస
భేదవద్ధూమత్వవిషయకత్వవ్యాపకత్వవిరహాన్ ధ్వంసభేదవద్ధూమోత్పత్తికత్వాదేరవ్యాప్తిరశక్యపరిహార ఇతి చేత్ ధ్యేయం । కథం వ్యాపక

భూతవిషయతాశూన్యత్వాత్ తేషు పర్వతత్వేన వహ్నిభావవవాన్ త్వాదినిష్ఠవిషయత్వ వహ్నిమత్పర్వతాత్మకత్వే అవ్యాప్తేః। వహ్నిత్వేన తత్ర ధూమత్వావ
గాహిపర్వతత్వేన పర్వతావగాహిజ్ఞానే ఇత్యాయాః వహ్నిమత్పర్వతత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాః అవ్యాపకత్వేన బాధవిషయకజ్ఞానే తద్ధూమత్వ
త్వవిరహాదితి వాచ్యం। యద్ధూమాభావవచ్ఛిన్నవిషయతాత్వం తాదృశవిశిష్టవిషయకత్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం తద్ధూమ
పరత్వావచ్ఛేదకతాకవిషయతాశూన్యత్వస్య వివక్షితత్వాత్। తద్ధూమపరత్వావచ్ఛేదకతాకత్వం చ స్వావృత్తియత్తదవృత్తిధర్మావచ్ఛిన్న
వచ్ఛేదకత్వరూపం గ్రాహ్యం। వహ్న్యవచ్ఛిన్నవిషయత్వస్య స్వావృత్తియత్తదవృత్తివహ్నిత్వరూపధర్మావచ్ఛిన్నత్వాదతో న కాప్యనుపపత్తిరితి ధ్యేయం।
కేచిత్తు యద్ధూమాభావవచ్ఛిన్నవిషయతాత్వం తాదృశాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్ధూమాభావవచ్ఛిన్నత్వవిషయతాశూన్యత్వం
తత్త్వం అత ఏవ న దోష ఇత్యాహుః। తచ్చింత్యం। హ్రదత్వావచ్ఛిన్నతద్ధూమవిషయత్వస్యావ్యాపకతయా తద్ధూమత్వావచ్ఛిన్నవిషయకత్వ
స్యాసంభవాపత్తేః। ఏకధర్మావచ్ఛిన్నవిషయత్వస్యావిశేషకత్వమతే హ్రదవృత్తిత్వరూపేణ హ్రదత్వావగాహి ఏతద్ధూమాభావవహ్న్యభావవాన్
తాదృశాకారకజ్ఞానే మానాభావాదసంభవాత్। యత్ విషయతా యద్ధూమపరత్వయా దృశవిశిష్టవిషయతావ్యాపకం తద్ధూమాభావవచ్ఛిన్నవిషయ
తాశూన్యత్వం తదాభావవహ్న్యభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితవహ్న్యభావ[illegible]త్వావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వం తద్ధూమపదేన తద్ధూమత్వేన్యత్
స్యవహ్న్యభావవద్ధ్రదత్వవిషయకత్వవ్యాపకతయా తద్ధూమాభావవచ్ఛిన్నవిషయతాశూన్యత్వస్య వహ్న్యభావవాన్ వహ్న్యభావవానితి జ్ఞానే
అసత్త్వేన అసంభవాసంభవ ఇత్యాహుః। తచ్చింత్యం। హ్రదత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితతత్తద్ధ్రదనిష్ఠవిషయతాత్వస్యైవ యద్ధూమ
పదేనోపాదానాసంభవేన అసంభవతాదవస్థ్యాత్। ఏతేన యత్త్వేన విశేష్యతయా ఇత్యాపత్తేస్తు దితి కేచిత్తు స్వాదికరణత్వే తు గ్రాహ్యం

వచ్ఛిన్నవిషయతాశాలిత్వస్యైవ జ్ఞానే విషయత్వాత్ । ఘటాదిపదాదిభ్యో జ్ఞాతత్వప్రయుక్తం । తద్భింత్వం స్వప్రయుక్తత్వేన వైశిష్ట్యం ప్రయుక్తిః । ప్రత్యేతి । ఘటాత్వ
కత్వప్రమాత్వే విశేష్యవైయర్థ్యాపత్తిః తల్లక్షణే గౌరవం చ వివక్షణే స్వసందర్భవిరోధాపత్తేః । కించిత్త్వ స్వవిశిష్టవిశేష్యతాకత్వసంబంధే
న కించిద్విశిష్టవిశేషణతాకత్వసంబంధేన కించిద్విశిష్టవిశేష్యతాకత్వం జ్ఞానే విశేషణం యత్ర తదర్థస్య స్వప్రకారతాకత్వప్రకారతానిరూపిత
త్వస్య విషయావచ్ఛిన్నత్వస్య సంబంధేన కించిద్ధర్మవిశిష్టవిశేష్యతానిరూపకత్వం । అథాభావప్రత్యక్షాభావత్వే ప్రత్యక్షత్వావగాహిజ్ఞానే ప్రత్యక్ష
ఖావత్వవిశిష్టయత్ప్రకారత్వం తన్నిరూపితత్వేన ప్రత్యక్షాభావత్వాభావదవవస్థితం । కథం అసంభవవారణాయ వ్యాపకవిషయతాశా
లిత్వం విశేష్యావచ్ఛేదకత్వే తావతైవ సంశయవారణసంభవే యత్వప్రవేశం తావతా భావసంబంధప్రయుక్తమితి చేన్న । సంయోగేన వహ్న్యభా
వసంబంధేన ప్రత్యక్షాభావవద్విషయకత్వస్య సమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వం తావద్వహ్న్యభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయతా
నిరూపితాభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాకత్వం । తావద్వహ్న్యభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితాభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వమపి
ఖాభావవహ్నిమాన్ పర్వత ఇత్యాదిసంశయే వహ్న్యభావవదభావవిషయకత్వాద్వ్యాపకవిషయతాశాలిత్వే వహ్న్యభావవదభావవిషయకత్వే
నచ అవ్యా   ప్యసంభవః । సమవాయత్వం బంధావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపితయద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వం తాదృ
శాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యత్సంబంధావచ్ఛిన్నతద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతాశాలిత్వం వైశిష్ట్యం । సాధ్యసంశయే వహ్న్య
భావవద్వహ్న్యభావవిషయకత్వసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకసంయోగసంబంధావచ్ఛిన్న అభావత్వావచ్ఛిన్నవిషయ

తాద్వవచ్ఛిన్న శూన్యత్వవిరహేణాతద్వ్యవహారాదితి వాచ్యం। సంశయమాన్యత్వవిశేషణానవయవత్వాత్ సంబంధవిశేషణానాస్వరూపచిత
త్వాత్। [redacted] ఏవం నాపి స్వసంబంధి ప్రతియోగితాసంబంధేన జాతిత్వప్రకారకజాతిమాన్ స్వనిరూపకసంబంధి జాతివిశిష్టప్రతియోగితాకత్వప్రసిద్ధప్రతి
ద్వంద్వప్రతియోగితావచ్ఛేదకజాతిత్వవిశిష్టావచ్ఛిన్నవిషయత్వారూపేతజాతిత్వవిశిష్టావచ్ఛిన్నవిషయతావచ్ఛిన్నశూన్యత్వే అవ్యాప్తిరిత్యప
గానవకాశయ్యం। అనగత్యాశంకయా స్వేతాపత్తౌ వ్యక్తిజ్ఞాన సామాన్యత్వముపలక్షణేనోక్తమితి ॥౧॥ స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వస్య
సామాన్యవదభావవృత్తిత్వప్రదత్వా వచ్ఛిన్నవద్భిన్నధర్మితా సాక్షాత్సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావాత్మకావచ్ఛేదకస్య
భావత్వే స్వపదార్థవైశిష్ట్యాభావస్య విషయతాద్వ్యక్తి అతివ్యాప్తివారణాయ సిద్ధాన్తే ప్రహతేతి తత్ర తాదృశ్యావచ్ఛిన్నకస్యైవ
విషయతా శూన్యత్వాదేశః। కించిత్సామాన్యపదవ్యావృత్తిః। పజ్ఞానమేద్యగానసమానకాలీనసమవాయసంబంధేనయత్రజాతిమద్యగా
స్వపక్షతా తత్త్వపర్యాప్తసాధ్యతా తత్రతాదృశసంబంధేన జాతిమద్యగాదావతివ్యాప్తివారణాయ ద్వైవ సామాన్యపదమితి ॥౧॥ నాంతరాం
దత్వాప్రామాణ్యజ్ఞానావసంశయమాన్యత్వలక్షణార్థత్వాన్నానుగతరూపేణాపి వక్తిర్దోషః। అనుగతంచ సాక్షాత్వవత్త్వసామ్యవచ్ఛిన్నప్రతిబం ప్ర
ధకతావచ్ఛేదకత్వవత్వాప్యభయసంబంధేనాభావవిశిష్టత్వే అతిరేకసంశయమాన్యత్వే తదభావావ్యాప్తిర్నగ్నా। ఏవం విశిష్టద్వయీకృతఘటిత
తత్త్వముపసంబంధద్వయవ్యాప్యవృత్తిద్వయముపదర్శ్య॥౧॥ స్వరూపసంబంధావచ్ఛేదకత్వే। నను స్వరూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకత్వకల్పే
యద్ధర్మావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యం అనుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం తద్ధర్మవాన్ యద్భావభేదకల్పేతి కల్పే తాదృశానామనుత్వవత్వే
శూన్యతాతివ్యాప్తిరుక్తా సాధనసమానాధికరణ। పాణ్డానామయావచ్ఛిన్నావవాన్ పక్షతేః పాణ్డానామయః ఇతి జ్ఞానీయవిషయతాసామాన్యం:

సతాం ద్వేశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం వహ్నిమత్త్వగ్రహః। ప్రాంశాం గాంవయ ఇత్యత్ర ప్రతిబంధకత్వాభావేపి సత్త్వాత్। తస్య సమానవిషయతాఘటితావా
దితి చేన్నైవం। అసంభవవారణాయ అవ్యాపకవిషయతాశాంకృత్త్వే వైశిష్ట్యనియత్వాత్ అత ఏవ వారణాదితి దిక్। అథవా అత్రకల్పే అవ్యాపకవి
షయతాశాం కృత్త్వం అనుపాదేయమేవ జాతిమాత్రవృత్తిధావేనాతి జాత్యైవ వారణాయ యద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతాయాం స్వఘటితధ
ర్మావచ్ఛిన్నత్వం విశేష్యం। అత్ర ఘటితత్వం స్వావచ్ఛిన్నవిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వే సతి స్వావచ్ఛిన్నవిషయకత్వే సమానాధికరణా
ఖావప్రతియోగితావచ్ఛేదకం యద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతాత్వం తత్త్వం। స్వస్యాపి స్వఘటితతాపాదకం చ వారణాయ విశేష్యదళం
తథా చ తద్ఘటితధర్మావచ్ఛిన్నయద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యం ప్రకృతానుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం తద్రూపావచ్ఛిన్నత్వం
ప్రాంశత్వమితి ద్వేష్టవ్యం॥౧॥ స్వావచ్ఛిన్నవిషయకత్వం వా పక్షీయసాధ్యాశ్రయావిషయకత్వే వైశిష్ట్యయత్వవిశిష్టవ్యభిచారాదౌ అతివ్యాప్తిః। ప్రకృత
యత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వాశ్రయావిషయకత్వం స్వవ్యభిచారత్వావచ్ఛిన్నవిషయకప్రతీత్యా దుష్టత్వాత్ ఇతి వ్యభిచారోద్భావనాభిహితం। సా
సంగచ్ఛతే। వ్యభిచారత్వే ఘటాపగామిప్రతీతిరపి వ్యభిచారత్వాశ్రయావిషయకతయా తదీయవిషయతావచ్ఛేదకత్వం స్వవ్యభిచా
రత్వే సమవేతత్వాత్ తదవచ్ఛిన్నవిషయతావచ్ఛేదకత్వం స్వమేయత్వవిశిష్టవ్యభిచారత్వే అసంభవాదితి। అత్రేదం సమాధానం। అసంభవభయే
న స్వాశ్రయవిషయకప్రతీతివిషయవృత్తిధర్మావచ్ఛిన్నవిషయకప్రతీతివిషయతావచ్ఛేదకత్వమేవ వైశిష్ట్యం। తథా చ వైశిష్ట్యవ్యాప్తిసంభవః।
అత ఏవ వ్యభిచారత్వే ఘటాపగామిప్రతీతిరపి స్వాశ్రయావిషయకత్వం దుష్టం। సమానాధికరణ్యసంబంధేన సాధ్యాభావ
వద్వృత్తిత్వవిశిష్టహేతుతావచ్ఛేదకస్యైవ వ్యభిచారపదార్థత్వే యోః సామానాధికరణ్యఘటితతయోస్తాద్యశప్రతీత్యా విషయ
ఖావసమవ్యాప్త్వసత్త్వం యథా చ యథాశక్తి ప్రవసమ్యగితి॥౧॥ అథ ప్రకృతమవిశిష్టం

రిక్తవృత్తిత్వాత్ ॥ అత్ర పర్వతోపసంబంధశూన్యావచ్ఛేదకతైక్యాపాదానే ఘట ఇత్యాకారక వహ్న్యభావవద్వృత్తి వహ్న్యభావవద్వృత్తిత్వ బలవత్కాదండే ఇత్యాద్యాకారయాం సిద్ధి
శూం పక్షాంతర వహ్న్యభావవద్వృత్తి వహ్న్యభావవద్వృత్తిత్వ బలవత్కాదేల అత్ర వర్తిష్వితరతోగారిక్తవృత్తిత్వ తేయాపాదానే [illegible] యుక్త విశిష్టజ్ఞానపాదానే పి సత్ప్రతిపక్షవిశ్వ
రియుత్వాద్ ఘటకత్వమపాదయిత్వా తద్జ్ఞానే స్వత్వాన్నై విశిష్టజ్ఞానే వభికప్రతిబంధకతాభావాత్ స్వరూపజ్ఞాన విశేషణం ఘటకప్రతిబంధకతాయా
మివచ్ఛాన్నే విశిష్టవభికప్రత్యక్షప్రతిపత్తి విషయతాయా వ్యభిచారత్వాభావయోర్భావాద్ వేశ్యా నిధాయ ప్రత్యక్షప్రతిపత్తి విశేషణం వహ్న్యాక
మితి వాక్యేపల వ్యాప్తికస్య వహ్న్యభా + ఘటక + వహ్న్యాదేల పక్షాదేల అతివ్యాప్తిః తద్విషయతాయాః యుక్తో భయాభావపక్షప్రతిబంధ
కతావచ్ఛేదకతయా తద్ఘటకత్వం వర్తిపక్షవహ్న్యభావవద్వృత్తి వద్దాదవిషయతాయాస్తాదృశవిశిష్టవిషయతా ఘటకతాయోత్వద్ధయే
౧ అత్రేశుం బలతయా వ్యాప్యత్వం దాంతేజ్ఞానం నవశ్యాయీ వినియమ్య వివృత్తౌ అత్రేదం బోధ్యం విశిష్టజ్ఞాన వభిక ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదాయా త్రిపసం
గః వహ్న్యభావవద్వృత్తి వత్యాదేర్ వద్దాదవిషయతాయా అపి తాదృశ ప్రతిబంధకతాతిరిక్తవృత్తితా ఇతి విశిష్టం తదా ఘటిత తత్త్వైగాన్యా
తత్ప్రసంగవారణాయ సంభవాదుక్త సమూహాలంబనయుక్తమేవ సత్ప్రతిపక్షసంగ్రహాయ ఏవం తే విశిష్టత్వఘటిత తత్త్వైగాన్యాయుక్తత్వే
౨ అత్రేష్టాపత్తౌ స్వయంసిద్ధి పాదానాం స్వరూప తత్త్వ ప్రత్యక్షతాయా ఇతి ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవిషయతా ఘటకత్వయ స్వాపాదవధికవిషయతా
తా వివృతయా విశిష్టస్వవచ్ఛేదకవిషయతాయాం ఘటకం పాపవచ్ఛిన్నవిషయతానివృత్తయాత్త్వాపి విత్యాదేరితి చేత్ న తత్స్వత్వాదితి భావః

(౯) శ్రీరామ॥ శ్రీ॥ కృత్స్నవహ్న్యాద్యభావవత్వతాభావవత్త్వేతి వ్యాప్తిః తన్నిష్ఠప్రతిబధ్యతాయాం స్వాధ్యాశ్రయత్వపర్యాప్తవృత్తిత్వాభావ ... పర్యాప్తిరూపితత్వాద్యర్థ
విషయితాప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదికాయాః ... విషయితాప్రతిబధ్యత్వాత్ ... విషయితాయాః ... ప్రతిబధ్యతాయాం ... తయా
సింహభావ ఇతి తాత్పర్యార్థః॥ ౯॥ ఏతేన ప్రకృతానుమితివిశిష్టకార్యతానిరూపకసంబంధి గ్రాహ్యత్వం తాదృశకార్యతానిరూపకాత్మకతద్వహ్నికార్యతానిరూపిత
సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిషయతానిరూపకతావచ్ఛేదకత్వం తాదృశధర్మప్రకారకపక్షసాధ్యకానుమితిత్వం తాదృశప్రతియోగితాకరాము
ఖత్వంచ ఏవంచ తాదృశధర్మప్రకారకవిషయితావచ్ఛిన్నత్వం తాదృశయత్కించిద్ధర్మావచ్ఛిన్నపక్షత్వం వా ప్రతిబధ్యతాయాం ... వత్త్వేన బాధవ్యభిచారా
దిసకలదోషసంగ్రహః కర్తవ్యః తదనుసరణం వ్యర్థమితి పూర్వపక్షోపి పరాస్తః పరామర్శవిశిష్టత్వస్య ప్రకృతానుమితి ... తాదృశావచ్ఛేదకతయాప్రకృ
తపక్షసాధ్యకానుమితిత్వస్య తాదృశధర్మత్వాభావాత్ తాదృశానుమితిసాధారణ్యేన తయా వహ్న్యభావవత్త్వాదిరూపబాధాదిసంగ్రహాసంభవాత్ ... ॥ ౮॥
... ప్రవిష్టత్వాత్॥ వస్తుతస్తు ... ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకతయా ... వ్యాప్తిః ... సాధ్యాభావవత్వభ్రమవతాం
ప్రవృత్త్యసంభవాత్ ... ప్రకారేణ ... కార్యతా ... ఏతదర్థం ... బుద్ధిః ... సమానాధికరణ్యం
(౩) ... సాధ్యాభావ ... నియమఇతి భావః॥ ౪॥ ... ॥ పరస్పరమిత్యత్ర ... విషయితా ... విశిష్టవిషయతా
... విషయక ... ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం ...
మితిప్రతిబంధకతావత్త్వం తత్త్వం ... ప్రతిబంధకతా ... ॥ ౯॥ ... ప్రతిబంధకతా ...

తన్నైవపక్షా [illegible] గవయోర్ద్వయోర్జ్ఞానవిశిష్టబుద్ధౌ అథప్రథమయోర్ద్వయోర్విశిష్టవైశిష్ట్యావగాహిత్వం ద్వితీయయోశ్చ పక్షధర్మావచ్ఛిన్నతావచ్ఛిన్నముఖం
దాంయోస్సంభవానర్ణయోర్ద్వయోర్జ్ఞానవిశిష్టవిషయతాసామాన్యయోర్ద్వయోర్జ్ఞానవిశిష్టవిషయకత్వేయయోస్తద్భిన్నప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వం
తదుభయయోరుభయత్వేనుభయత్వాత్ ఏవముక్తకత్రాపి॥ అస్మిన్నేవపక్షే ఇదంతత్ర వ్యర్థం పక్షే సాధ్యవత్త్వేన తదుపాదానేన వ్యావర్త్యమితి
ప్రాప్తౌ తత్రప్రతియోగిసత్త్వేపి ఘటాభావవత్ప్రతియోగిరహితత్వమితి తత్ర ప్రతిబంధకతాయా అసత్త్వాదవ్యాప్తిరితి భావః॥ ఉపపత్తేరితి॥ లక్ష
ణోపేతప్రయోగితి వ్యర్థం॥ వ్యాప్యపక్షవృత్తిధర్మాధికరణవృత్తిత్వవిషయసంబంధేన ప్రకారతాయామితి ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వే తబంధ
ధకతాయాం గ్రాహకాదితిభావః॥ అపినైవపక్షే తద్విశేష్యకప్రకారకజ్ఞానసంబంధేనాప్రకారత్వేన అత్ర ఇదం బోధ్యం తద్విశిష్టబాధవత్తాభావవత్తామాన్య
నాదితద్విశిష్టసాధారణం లక్ష్యాపత్తిః ప్రసిద్ధసాధారణం లక్ష్యసంబంధే అసాధారణ్యపక్షధర్మతాజ్ఞానస్య తద్విశేష్యకాత్ప్రత్యక్షాదితద్ధ
ప్రసిద్ధసాధారణం లక్ష్యజ్ఞానస్య ధర్మపక్షప్రతిబంధకత్వసంభవాదితి॥ అత్రేదం బోధ్యం తథాసాధారణం లక్ష్యజ్ఞానస్య సమవాయేనార్థతా
తద్విషయత్వసాధారణపక్షతా ... అస్మిన్నేవ ... తద్రూపవిశిష్టవిషయోర్మధ్యే ప్రకారప్రవిష్టత్వే సాధ్యవిశిష్టవిషయకప్రతీతివిశేష
యతావచ్ఛేదకయోర్ద్వయోర్వాచ్యవిషయతాయాం విశిష్టయోర్ద్వయోర్వాచ్యవిషయతాయాం యోర్ద్వయోర్వాచ్యవిషయతా
తాని తయోః తత్తదవచ్ఛేదకతాయాం వక్తవ్యతాయామితి ప్రతిబంధకతాయాం సాధ్యవిషయతాయాం తద్వాచ్యవిశిష్టవిషయ
దితాత్పర్యం సాధ్యాభావప్రకారకతావచ్ఛేదకత్వం ఇదముభయవిశిష్టయోః ఫలితమ్।

[illegible] ... దోష ఇతి [illegible] ...
[illegible] ...
[illegible] ... ఇతి [illegible] సంస్కార ప్రతిబంధకతా [illegible] ...
[illegible] ... సంబంధం [illegible] ...
[illegible] ... ప్రతియోగి [illegible] ...
[illegible] ...
[illegible] ...
[illegible] ... ప్రతియోగి [illegible] ...
[illegible] ...
[illegible] ...
[illegible] ...
[illegible] ...
[illegible] ...